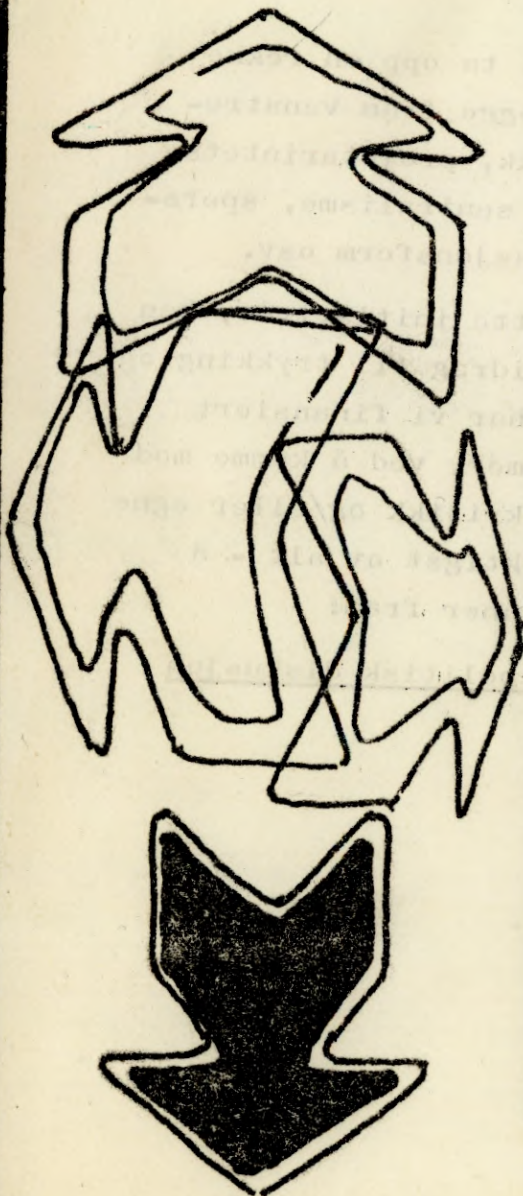

TJEN

EN KRITIKK AV
SF's
POLITIKK

FOLKET !

TJEN FOLKET nr 1, desember 1968

I n n h o l d:

REDAKSJONELT

DISKUSJON ELLER EKSKLUSJON?

HVA STRIDEN I SF GJELDER

KLASSEKAMPEN OG TILSKUERENS SITUA-
SJON

SF OG DET TREDJE STANDPUNKT

KRISE I KAPITALISMEN

STRIDEN SF-SUF

- 2 -

TJEN FOLKET er et organ for venstrefløyens synspunkter på SFs teori og praksis. Dette første nummeret er redigert av Tore Høy og Jan Solten og bladets adresse er postboks 1774 Vik, Oslo 1.

TJEN FOLKET er kommet i stand på initiativ av enkeltstående partimedlemmer og det har således ingen annen organisert basis enn bladet sjøl. Det er vårt håp at vi skal få ut 3-4 nummer av TJEN FOLKET før SFs landsmøte i februar, og at det skal lykkes oss å gi et opplegg til debatt i partiets grunnorganisasjoner.

I de kommende nummer av TJEN FOLKET vil vi ta opp en rekke spørsmål det står strid i partiet om og legge fram venstrefløyens oppfatninger: SFs distriktspolitikk, proletariatets diktatur, SFs prinsippprogram, demokratisk sentralisme, spørsmål i internasjonal politikk, SFs organisasjonsform osv.

Kamerater over hele landet som støtter dette initiativet, kan hjelpe oss på mange måter. Gjennom å gi bidrag til trykking og utsending av TJEN FOLKET (dette nummeret har vi finansiert sjøl), ved å spre bladet til partimedlemmer, ved å komme med korte støtteerklæringer, ved å komme med kritikk og/eller egne bidrag, etc. I tillegg til dette - men viktigst av alt - å arbeide for at TJEN FOLKETs målsetting vinner fram:

Vis splittelsesmakerne tilbake, sørg for politisk diskusjon i laga!

HVORFOR ?

Våre arbeidsprogram og prinsippprogram må stå under kontinuerlig debatt og kritikk, og utvikles i samsvar med de erfaringer partiet til enhver tid samler i kampen for sosialismen.

Alle medlemmer i bevegelsen må oppmuntres til å delta i denne debatten slik at partiets avgjørelser til enhver tid bygger på medlemmenes oppfatning.

Landsstyrevedtak, 13.10. 1968.

Når vi på denne måten henvender oss til partikamerater over hele landet, er det for å klargjøre hva diskusjonen i SF nå står om og hva striden gjelder.

Vi står nå overfor et landsmøte som blir avgjørende for partiets eksistens. I denne situasjonen er det viktigere enn noensinne at så mange som mulig er med i ordskiftet om partiets strategi og politikk.

Den uenigheten som gjør seg gjeldende, er ikke ny. Den skriver seg ikke fra SUFs sommerleir, men går mye lenger tilbake. Denne uenigheten har til nå ikke resultert i noen grundig og fruktbar prinsippdebatt, selv om det har kommet klart til uttrykk, både på landsstyremøter og på landsmøtet i 1967 at det er delte meninger i partiet om viktige spørsmål.

Det som nå er situasjonen, er at en gruppe i partiet med ledende tillitsmenn som Løfsnes og Gustavsen i spissen, vil løse denne uenigheten ved å sette de uenige utafør partiet.

For å rettferdiggjøre et slikt skritt, viser man til den politiske plattform SUF vedtok på sitt siste landsmøte, og som på vesentlige punkter skiller seg fra SFs prinsippprogram fra 1962. I dette prinsippprogrammet blir det slått fast at medlemmer av SF ikke kan ekskluderes. Men dette kan ordnes ved å vedta at SUF ikke lenger er SFs ungdomsorganisasjon. Dermed blir mange medlemmer tvunget til å forlate partiet. Dette gjelder for det første de mange medlemmene rundt om i landet som er med i både SF og SUF, og det gjelder en hel rekke andre som er mer enige med SUF enn med det høyrefløyen i SF står for. En splittelse av partiet vil da være et faktum.

Dette vil være en ulykke for sosialismens sak i Norge. De eneste som vil ha fordel av et slikt resultat, er våre motstandere, borgerskapet og sosialdemokratene.

Ved at venstrefløyen blir satt utafør, avskæres den debatten om prinsipielle spørsmål og partiets oppgaver som må komme om SF skal bli et tjenlig redskap for arbeidsfolkets kamp for sosialismen i Norge. Et stort antall medlemmer er klar over at partiet i dag ikke fyller den oppgaven og at en gjennomgripende diskusjon rundt i laga er nødvendig.

De som vil kaste ut venstrefløyen, viser til folkeopinionen, og hevder at en avklaring (dvs. utelukkelse av SUF) er nødvendig om partiet skal overleve valget neste år. Til dette er å si for det første at det høyrefløyen sjøl som har spilt uenigheten ut for offentligheten, og det på en måte som har vært svært uheldig for partiet. De har i høyeste grad bidratt til å mistenkeliggjøre og sverte partiets egen venstrefløy og ungdomsorganisasjonen, først etter SUFs landsmøte ifjor, og i enda større grad etter siste SUF-landsmøtet. Denne aksjonen har høyrefløyen drevet gjennom borgerlige aviser, gjennom kringkastinga og gjennom Orientering. Når de etterpå hevder at hensynet til "opinionen gjør en avklaring nødvendig", tyder det på at et ganske bestemt spill er satt i gang.

4

Det blir vist til valget, men oppgaven for partiet er større og viktigere enn neste valg. Hva med sosialismen i Norge? Hvilken verdi har det å "vinne" et valg, dersom partiet ellers fører en feilaktig politikk? Skal vi avstå fra å diskutere veien til sosialismen fordi våre motstandere da kanskje vil finne ut at vi ikke hører med i det gode selskap? En sak for seg er at det som er igjen av partiet etter en splittelse vil ha mindre sjanser enn noensinne til å greie et valg. Når venstrefløyen definitivt er satt utafør, vil det bli smått med fornyelsen. En splittelse av partiet kan unngås bare dersom landsmøtet klart fastslår venstrefløyens rett til å bli i partiet og gjøre sine synspunkter gjeldende der.

Vi ser det derfor helt nødvendig at våre innvendinger og vårt syn får komme fram. I orientering er det ikke mulig å føre denne debatten på en skikkelig måte.

Det som kommer fram vil for en stor del være stoff som etter sin natur hører hjemme i en intern debatt. Vi er enige med de kamerater som er imot offentlig skittentøyvask av den typen som går gjennom hele landets borgerpresse etterpå. Dette kan bare skade partiet, og det vil vi ikke. På den andre sida kan ikke dette få føre til at vi gir opp debatten eller at vi ikke sier det vi mener.

Derfor vil vi holde denne debatten innafor partiet. Kommer noe av dette i borgerpressa, skal det iallefall ikke være vi som leverer det. Bladet vil bare bli sendt til medlemmer av bevegelsen, og av hensyn til bevegelsen som helhet håper vi at de vil se på den som et internt partidokument, sjøl om de er uenige i det som skrives her. Vi har gitt bladet undertittelen "kritikk av SFs politikk", fordi et alternativt synspunkt nødvendigvis må ta sitt utgangspunkt i det som før er blitt gjort (og ikke gjort). Med kritikk mener vi da en kritisk gjennomgåelse, der vi tar med positivt og negativt, både de sider ved partiets teori og praksis vi vil holde fram som bra og riktige og de vi mener bør endres. Kritikk av SF må også omfatte oss sjøl. La oss derfor ta med litt sjølkritikk.

Vi beklager at vi ikke er kommet i gang med dette bladet før. Alltfør lenge har debatten dreid seg om formsaker, og altfor lenge har debatten vært konsentrert om Oslo.

Vi vil også kritisere oss sjøl fordi vi ikke har fått flere med oss fra starten, men det kommer av at vi kom så seint i gang med bladet. Vi håper at dette vil rettes på ved at så amnge som mulig skriver til neste nummer.

Fordi dette er det første nummeret, og fordi tida har vært knapp, vil det ha ekstra mange lyter. Det vil være dårlige formuleringer, ensidig stoffvalg osv. All kritikk av bladet er derfor velkommen, enten den ønskes inntatt i bladet eller ikke. Tida fram til landsmøtet er knapp. Dere som er uenige: diskuter! det vi legger fram og se om her ikke er ting som har noe for seg. Dere som er enige gjør tre ting: bestill bladet, skriv innlegg (helst innen 14 dager) sjøl om forma ikke blir perfekt, og send bidrag til trykking og utsendelse. Vi sjal prøve å gjøre dette til et virkelig debattorgan, og i motsetning til Orientering vil vi ta inn alle innlegg som vi har plass og penger til å få ut, enten de nå står for det ene eller det andre.

Standpunktet er:

Ikke splittelse, men diskusjoner med utgangspunkt i konkrete saker og sosialistisk teori for å gjøre SF til et kampdyktig parti for arbeiderklassen i Norge.

(5)

DISKUSJON ELLER EKSKLUSJON ?

I 1961 nådde protesten mot atomvåpen et høydepunkt. Noe før var en aktiv politisk gruppe ekskludert fra DNA. Det skjedde en befruktning og SF ble skapt. Fra første stund var partiet knyttet til en folkebevegelse. Partiet fulgte en spontan masselinje, med torgmøter og demonstrasjonstog. Mange, mange mennesker tenkte sin første virkelig politiske tanke da. Seinere fikk en Fellesmarkedet å tenke på, og en ny hektisk aktivitet.

Når store folkegrupper er i politisk aktivitet, pleier det oppstå et skrikende behov også for teoretisk arbeid. I 1961 diskuterte vi imidlertid ikke teoretiske problemer i noe omfang, enn si foretok teoretisk nybrottsarbeid. Vi erklærte at "Partiet vil føre en sosialistisk, en framskrittssvennlig politikk. Vårt samfunn har ennå mange sosiale, kulturelle og andre vesentlige oppgaver" (stiftelseserklæringen). Året etter laget vi prinsipp-programmet i fred og fordragelighet. Her sier vi mye fornuftig om behovet for sosialisme, men vi glemte å angi klart de almenne og konkrete betingelser for sosialismens gjennomføring.

For å forstå partiets teoretiske virksomhet i disse årene, vil jeg fremheve to ting. Først og fremst var masseaksjonene en kamp for status quo. Vi ville ikke ha atomvåpen og vi ville ikke inn i Fellesmarkedet. Vi kunne for en gangs skyld støtte oss til den konvensjonelle visdom. Det andre forhold var at våre ledende tillitsmenn var blitt utstøtt fra faderhuset trass i at de hadde kjempet for DNA's prinsipielle grunnsyn. Kort sagt mente de seg å være de sanne sosialdemokrater, mens Lange og co. var de virkelige avvikere. Da de forlot DNA, tok de derfor med seg over i SF den oppfatning av sosialisme "som ikke lenger var gangbar mynt" (Nygaardsvold) der i gården. SF's ledelse så derfor ingen grunn til å analysere sosialdemokratiets bankerott ut over hendingene i 1949. Ei heller ble partiet mobilisert for denne oppgaven. Men dersom undersøkelsen var blitt gjort, tyder mye på at man ville finne at DNA's "forræderi" ikke skjedde etter siste krig, men allerede i 1920-årene. Da var det at en kom på den tanke først å styre fedrelandet og således styrke seg til det store oppgjør mot kapitalistene. Etter hard kamp ble den radikale ungdom (Mot Dag) temmet, og scenen var satt for det helt typiske sosialdemokratiske drama.

Den nødvendige debatt om strategi og taktikk kom heller ikke i 1963. Logisk sett burde debatten ha kommet da, fordi vi kastet en "arbeider"-regjering. Vi satte livet inn for vår sans for fair play og parlamentariske spilleregler. Arbeideren var interessert tilskuer og mente vel innerst inne at vi var ærlige. Men så foretok Gerhardsen en nødlanding og kom tilbake.

Vi plasserte desverre ikke hendingene i 1963 i et større perspektiv. Strategi for sosialisme forble ubevart, og det må de fleste av oss være med å ta skylden for. Det var en dårlig erstatning at parti-ledelsen noen tid seinere lanserte ideen om korridorsamarbeid med DNA under mottoet "opp av skyttergravene", (noe som ble endelig begravet (?) av landsmøtet i 1967, såvidt jeg husker). Eller lå det en strategisk oppfatning til grunn da vi i det neste arbeidsprogrammet sa: "Som et ledd i denne demokratiseringen må demokrati på arbeidsplassen med bestemmende myndighet til de ansatte gjennomføres ved lov"?

Partiet stilte seg ikke spørsmålet. Idag ser en klart at den manglende teoretiske diskusjon automatisk medførte den sosialdemokratiske strategi: "først lov, så arbeidermakt", dvs. ønsketenkning. Harald Berntsen sier det slik: "-SF (har) i alt for stor grad konsentrert sin oppmerksomhet om vårt samfunns representative organer, noe som igjen har sammenheng med en manglende analyse av det norske samfunn!"

-6-

(Orientering nr. 38/68). Uten at han derved forringer ~~storting~~stortingegruppens innsats. For like så lite som Vårherre lar trærne vokse inn i himmelen, like lite til-later kapitalistene at deres stat med tilliggende herligheter blir et våpen rettet mot dem selv.

Etter kampanjene i første halvdel av 1960-årene, har ikke SF greidd å holde levende kontakt med folket. Omsider er partiets store stunder blitt knyttet til stortinget og debattene der.

Men Norge var og er et klassesamfunn, hvor det store flertall er økonomisk utbyttet og politisk umyndiggjort. På tross av den langvarige høykonjunktur, er er det bare smulene som kastes ned til arbeiderne og de lavere funksjonærer, småbrukere, fiskere og skoleungdom. Den massive bevissthetsindustri kunne i lengden ikke hindre at disse forholdene ble reflektert i stigende grad, og særlig hos ungdommen. Stimulert av den seierrike kampen til andre folk, har stadig flere unge tatt opp praktisk og teoretisk arbeid rettet mot kapitalistdiktaturet. Utviklingen i SUF er betegnende. Fra tidligere å være belempret med SF's svakheter og ikke dets styrke (adgang til massemedia under valgkamp), klarte organisasjonen å forene seg med store grupper i Vietnamarbeidet og arbeidet for skoleungdommen. Det praktiske arbeidet gikk foran og det teoretiske kunne følge etter først etter at en skranke var passert, som kjennetegnes ved at borgerskapet har gridd å frata arbeiderbevegelsen dens fortid: borgerskapet er flink til å ære sine tradisjoner, også de revolusjonære, mens de sosialdemokratiske lederne vil ha arbeiderklassen til å la være å vedkjenne seg sine. Istedet har de latt seg bruke i hets mot sine, døde og levende, kamerater i fjerne land. Etter å ha gjennomskuet manipulasjonsteknikken, kunne SUF ta opp arbeidet med å studere den internasjonale arbeiderbevegelses praktiske og teoretiske resultater. SUF-erne oppdaget at enhver historisk situasjon har sine almene og spesielle trekk, at de sider må studeres konkret. Men de fikk også oppdage spesielle fobier og den sosialdemokratiske nevroselære. Borgerskapet, og særskilt DNA-ledelsen, ble engstelig og startet hets mot SUF, og dette fikk dessverre støtte langt inn i SF.

Motsetningene innen partiet er således av klar politisk natur. Det som ngen betrakter som arbeidernes befrielse, ser andre på som revolusjonens spøkelse. Og alle vifter vi med røde flagg. En høyrefløy har vært rask med å legge opp til organisatoriske tiltak, selv om en er noe hemmet av manglende eksklusjonsparagraf. Men trenger vi organisatorisk "avklaring" eller debatt? Skal vi ikke diskutere hvordan vi egentlig mener sosialismen kan gjennomføres, før vi ekskluderer noen?

Jeg tror ikke at høyrefløyen vinner frem med sin "avklarings"-linje på lands-møtet, og at hovedproblemet kanskje ikke er motsetningen mellom SUF/SF's venstre-fløy og høyrefløyen. Jeg tror at det er viktigere å hindre splittelse mellom SUF og flere av de partimedlemmer som er tillitsmenn i fagbevegelsen. Begge parter kjemper for arbeidernes krav, og mot LO-byråkratiet. Tillitsmennene fører kampen fra sine poster, og forskjellige forhold gjør at de kanskje angriper SUF sterkere enn de ville ha gjort om de ikke hadde sin spesielle stilling. Her ligge en motsetning innen folket, som kan og må løses ved åpen tale og disku-sjon. Begge parter har interesse av å hindre at kapitalistene klarer å mobili-sere arbeidere mot de radikale ungdommer, slik vi har opplevd f.eks. i Vest-Tyskland i den seinere tid.

Hva er det som hindrer oss i å komme videre? Vi mangler kompasskursen, og denne kan finnes bare gjennom diskusjon, og ikke ved eksklusjon.

Jan Steinkjer
Steinkjer
Formann Nord-Trøndelag SF

HVA STRIDEN I SF GJELDER

Motsetningene som nå kommer til uttrykk i Sosialistisk Folkeparti er politiske motsetninger. Alle som har engasjert seg i striden som pågår erkjenner at den dreier seg om viktige ideologiske og organisatoriske spørsmål.

Men disse folkene utgjør en relativt liten del av partiets medlemmer. Det store flertallet har ikke valgt side, fordi de ikke har fått høve til å sette seg inn i hva striden i SF gjelder. Tvert imot har de fleste kameratene, og særlig de fra distriktene utenfor Oslo, betraktet den seineste utviklinga som et ørkesløst ordkløveri som truer med å ødelegge det de så møysommelig har bygd opp. Dette er en forståelig - men ikke desto mindre farlig - holdning. For dersom vi ikke får en grundig og avklarende debatt om strids-spørsmålene i partiet, vil sosialismens sak bli tilført stor skade i Norge.

Hva er så det virkelige innholdet i de motsetningene som gjør seg gjeldende i SF? Hvorfor er ikke sakens kjerne blitt alment kjent i partiet? Og til sist - hva kan vi gjøre for å bøte på dette?

+ + +

Bakgrunnen for striden i SF må vi søke i den utviklinga som ungdomsforbundet vårt har gjennomgått de seineste to åra. En ny politisk linje har på denne tida slått fullstendig gjennom i SUF, noe som ble stadfestet i en rekke betydningsfulle vedtak på forbundets siste landsmøte. Der ble det særlig pekt på at marxismen-leninismen er arbeiderklassens revolusjonære teori, at den demokratiske sentralismen er den revolusjonære avantgardens organisasjonsform og at proletariatets diktatur er den måten arbeiderklassen sikrer sosialismens seier på.

Vi skal ikke gå nærmere inn på alle de forvrengninger og hatske utfall disse vedtakene ble møtt med fra høyrefløyen i SF sin side. Her skal det bare slås fast at gjennombruddet for denne politiske linjen - som har gjort SUF til den sosialistiske ungdommens viktigste organisasjon - ikke skyldes "ideer som er oppstått i hodet på en håndfull studenter og skoleungdom". Det skyldes at SUF, i sin praktiske kamp for sosialismen ute i folket, er blitt tvunget til å løse en rekke problemer av ideologisk og organisatorisk natur. En organisasjon som vil forene seg med arbeiderklassen i dens kamp for dagsaktuelle og langsiktige krav, kan i lengden ikke ha medlemmer som f.eks. hevder at arbeiderklassen er reaksjonær og korrupt. Den kan heller ikke tolerere at medlemmer enkeltvis og etter forgodtbefinnende avgjør om de vil delta i arbeidet for de oppgaver organisasjonen har satt seg. Det er behovet for en enhetlig politisk linje og konsentrert slagkraft som ligger bak vedtaket om å tillempe den demokratiske sentralismen i SUF. På samme måte er det praktisk erfaring som viser nødvendigheten av å holde fast ved arbeiderbevegelsens revolusjonære teori, d.v.s. marxismen-leninismen. Bare denne teorien gir en korrekt forståelse av arbeiderklassens historiske rolle og peker ut veien til sosialismen og forsvaret av den.

I siste instans er det likevel ikke slike vedtak i seg selv, men de praktiske konsekvensene av dem som er av betydning. Og det er her SUFs politiske linje har vist sin overlegenhet. SUF-ungdommen har nesten egenhendig bygd opp Solidaritetskomitéen for Vietnam, som i dag er den langt viktigste av de anti-imperialistiske organisasjonene i Norge. Det er SUF-studentene som har stilt seg i spissen for motstanden mot forsøkene på å gjøre universitetene til redskap for monopolkapitalen. På samme måte drev ungdomsforbundet et bevisst arbeid under lønnsoppgjøret i vår så langt den organisatoriske basisen gjorde det mulig, for å reise arbeidsfolk til kamp mot kapitalen og LO-byråkratiet. Med andre ord, i de siste årene har SUF gjort en aktiv innsats på en rekke felter der klassekampen i Norge har utviklet seg.

Det er på denne bakgrunn en må se det som nå skjer i partiet. På den ene siden oppstår det en venstrefløy, som dels består av folk som har utviklet sine standpunkter i nært samarbeid med SUF, dels av folk som holder fast ved

8

Arbeiderbevegelsens revolusjonære linje og dels av folk som ute på arbeidsplassene merker at SF ikke er til noen hjelp i den dagsaktuelle kampen. På den andre siden trer høyrefløyen stadig frem. Og det som i første rekke kjennetegner denne høyrefløyen er at den tar voldsom avstand fra og alt det ungdomsorganisasjonen nå står for. Og her er vi ved sakens kjerne. Gjennom sin praktiske virksomhet og de resultater den har ført til har SUF vist at SF er et parti som ved sin sosialdemokratiske ideologi og feilaktige arbeidsstil stiller seg hindrene i veien for klassekampens utvikling i vårt land. For det røykteppe som høyrefløyen forsøker å spre om at kamerater i SF og SUF som organisasjon har slått inn på en udemokratisk linje ligger frykten for sjøl å bli avslørt. Målet for høyre- sosialistene i partiet er å hindre at SF omdannes til en revolusjonær kamporganisasjon med en praksis og en teori som svarer til behovene i klassekampen. Det er dette striden står om.

Stiftelsen av Sosialistisk Folkeparti var en betydningsfull begivenhet for sju år siden. Tiden har vist at partiet ikke har maktet å følge med i utviklinga. Den gang var det viktig at atomprotestanter og EEC-motstandere fikk talsmenn i stortinget som fordømte imperialismens planer med landet vårt. I dag trenger arbeidsfolk et parti som kan stille seg i spissen for den kampen de fører mot monopolkapitalen og dens lakeier. Denne omstillingen har partiet foreløpig ikke greid, takket være den innbitte motstanden fra høyrelederne i sentralstyret, stortingsgruppe og partipresse. Men derfor har det også oppstått en klassekampslinje i bevegelsen, dels i og dels utenfor SF, som nettopp vil skape det partiet arbeiderklassen behøver.

Høyreledelsen i partiet har svart på denne trusselen ved å fatte en rekke vedtak som alle tar sikte på å forberede et brudd med SUF og venstrefløyen i SF. Med alle midler har de forsøkt å hindre at spørsmålene som reises kan bli grundig diskutert av alle medlemmene. Orientering brukes som et rent fraksjonsorgan, Gustavsen "bestiller" vedtak om striden i SF fra "pålitlige" styremedlemmer i i distriktet, Løfnes springer til borgerpressa for å fordømme SUF før et eneste partimedlem har fått sette seg inn i hva organisasjonen har uttalt osv.

Overfor denne kampanjen må venstrefløyen i SF nå ta til motmæle. Og vår linje er klar: For det første at høyrefløyens forsøk på å splitte partiet og ødelegge forholdet til SUF må tilbakevises. Til landsmøtet må det derfor overalt velges representanter som klart tilkjennegir at de vil motarbeide en slik splittelseslinje. For det andre at riktige vedtak på landsmøtet forutsetter en grundig debatt om alle stridsspørsmål i partiets grunnorganisasjoner. Det er for å legge forholdene til rette for en slik debatt at en gruppe SF-ere i Oslo nå begynner å gi ut dette bladet. I tiden fram til landsmøtet vil vi legge fram vårt syn på noen av de viktigste sidene ved partiets ideologi og arbeidsstil - det er nemlig ikke lenger mulig gjennom de vanlige kanalene.

Tore Heide, Oslo

xx

SUF's sentralstyre svarer redaktør Kjell Cordtsen:

"Vi er av den oppfatning at den politiske og ideologiske diskusjon som nå pågår i SF, er av intern karakter, og derfor ikke vedrører de borgerlige massemedia."

Klassekampen og tilskuerens situasjon.

Egentlig kunne det være mye å si om SF's faglige politikk. Men etter som partiet i bunn og grunn ikke har noen faglig politikk, vil en kritikk av de stakkars stumpene som finnes derfor bli uinteressant og kanskje også meningsløs. Kritikken må reises på det prinsipielle plan, forsøke å definere hva en faglig politikk egentlig er, og hva partiet må gjøre for at en slik politikk skal få noen mening. Hvorfor har ikke SF noen faglig politikk? Er det fordi partiet har manglet en faglig skreter i heldagsstilling, og fordi for få fagorganiserte er med i partiet? Mange mener dette var årsaken. På SF's faglig konferanse var dette gjennomgangstemaet: Hvis vi bare hadde tusen faglige kontakter, så skulle alt bli så mye bedre.... Her ligger noe av den ensidige parlamentariske holdning til grunn. Man har ikke kunnet gjøre noe for man, om ikke akkurat hadde flertall i folket med seg, så i alle fall hadde mange faglige kontakter rundt omkring. De fagorganiserte SF har hatt, har måttet opptre som medlemsververe og pengeinnsamlere til partiet. Det viktigste elementet i den faglige politikken har vært å forklare SF's godhet, forklare for noen store, forræderske kjeltringer sosialdemokratene er, som har bedratt sin egen klasse og si at "sånn vil sjølsagt ikke vi gjøre" (stem SF) - uten gjennom i praksis å ha vist at dette er tilfelle. Der er blitt kjørt på personer i høyere grad enn på saker. Våre folk er ikke så stygge som sosialdemokratene. Og siden partiet har hatt få faglige tillitsmenn, har man sett det som veldig viktig at medlemmene lar seg velge til slike verv - men også her blei det oftest uten massegrunnlag, skapt på skikkelig kamp om konkrete saker. Våre folk glir derfor lett inn i systemet på dets premisser.

Det ensidige parlamentariske arbeidet har også ført til at SF ikke i særlig grad er interessert i front samarbeid med andre venstregrupper på konkrete saker. Dette ser vi bl.a. i holdninga til fagopposisjonen som nå er under oppseiling. En skal lete lenge før en finner noen uttalelse om dette, og da er det ikke frampartiet, men fra et enkelt medlem. Her heter det at noe samarbeid partiene i mellom (NKP og SF) ikke ikke kan korne på tale. Dette, som kunne vært en svær og viktig sak SF kunne gå i bresjen for, ser det altså ut til at partiet ikke skal ha noe å gjøre med i det hele tatt. Vår egen uavhengighet og fortrefelighet skal på død og liv markeres.

Dette siste leder over på noe annet. SF mener sjølsagt at LO idag ikke er noe skikkelig redskap for arbeiderklassen, at det er et byråkratisk velde som dominerer, at kompetente forsamlinger er skritt i feil retning, og at det siste lønnsoppgjøret var forferdelig. Og det er sjølsagt greit. På SF's faglige konferanse var det lagt fram en masse materiale om hvor dårlig det står til med saker og ting innen fagbevegelsen - og alle var enige, man snakka om hvor få kompetente forsamlinger er osv. Men saka er, at nå må vi slutte å bare måne ting, og begynne å gjøre ting. Til det trenger vi ikke bare lange utredninger om avtaleting og pensjonsalder, det hjelper ikke å sende erklæringer til byråkratene i LO og regjeringa. Vi veit hvordan det står til. Det vi trenger, er at det på konferanser og ellers blir lagt opp til en grundig diskusjon om metodene i den faglige kampen, hvordan folk på den enkelte arbeidsplass skulle fylle sin rolle i partiets kamp - og partiets rolle i denne kampen.

Men dette lar seg sjølsagt ikke gjøre uten en konkret målsetting ut fra en analyse av samfunnet. I et parlamentarisk, reformistisk parti mangler man dette. Uten målsetting, eller med en målsetting like rund som LO's - går det ikke å diskutere metoder. På konferansen blei det i stedet timelange diskusjoner om tvungen lønnsnemd. Lengre er vi ikke kommet - her står SF.

Det som opptar oss som daglig står på en arbeidsplass, er nemlig kampen mot ulike typer av rasjonalisering, kampen mot den økte adgang til skift og overtidssarbeid, hvordan vi skal bekjempe byråkrat-veldet i LO - kort sagt kampen mot faenskapet vi føler på kroppen - her har SF svikta totalt. Faglig politikk er ikke hva Gustavsen skal mene i stortinget om lønnsnemd - det er en tvungen forståelse av hvordan den faglige kampen skal føres ute i arbeidslivet. Derfor spiller SF i dag i høy grad tilskuerens rolle i klassekampen. Partiet må lede an, og være rygg-raden i massenes kamp. Det må organisere, koordinere og gå i spissen i ulike aksjoner.

Når vi er så få fagorganiserte i SF, så får partiet ta konsekvensen av dette. Partiet må spille en annen rolle og ikke tro at en mann her og der kan gjøre så mye i og for seg. Det nytter heller ikke å vente til vi har fått en del tusen arbeidere i partiet. Det er ikke der problemet ligger. Folk blir med når de bare får vite hva de gir seg ut på og skjønner at aksjonene er virkelig kamp som kan gi resultater. Er vi så få, får vi ta konsekvensen av det, stole på egne krefter og bruke dem i kampen. Alene står hver enkelt av oss svakt - motkreftene er så mye sterkere - alt annet må vi slutte å tro.

Derfor må partiet komme inn i bildet i en helt annen grad enn før. La oss ta opp kampen mot rasjonaliseringa. Hva kan f.eks. en mann i sporveien, Oslo, gjøre mot den økte effektiviseringa? Svært lite. Partiet kunne gjøre mye. Hva med arbeidsplasser der masser av folk blir satt på porten på grunn av rasjonalisering? En kan bare lese avisa hver dag for å finne nye eksempler. Hva er partiets svar på en slik utfordring? Når skal vi i tilfelle få det? Om vi får det, er jeg redd for resultatet. Jeg har hørt flere ganger fra partikamerater at denne rasjonaliseringa er jo ikke så ille. Samtidig får jeg mer overtid, han som kjører sporveisbussen må kjøre som besatt for å holde tidsskjemaet, en fyr jeg kjenner blir satt på porten på grunn av rasjonalisering, - og gjett hvem som får økt profitt. Hvor er SF?

Jeg skal ikke her komme inn på hoved- og samarbeidsavtalen. Den er i høst blitt utførlig behandlet av Tor M. e i en artikkel som gikk både i Ungsosialisten og Orientering. Men det er beklagelig at mange partikamerater ikke synes at disse er noe våpen mot arbeiderne, tvert om. Nå må for all del ikke SF også bli oppslukt av klassesamarbeidspolitikken.

Jeg har forsøkt å peke på at det er fundamentale svakheter og mangler til stede, sånn at SF i dag ikke har noen faglig politikk. Det fyller foreløpig ingen rolle i den kamp som daglig utspilles på arbeidsplassene - har ingen svar på de enorme utfordringene som arbeiderklassen står overfor. For at dette skal kunne bedres må det gjøres skikkelig analyser av forholda i arbeidslivet og samfunnet forøvrig. Dette er bare mulig gjennom omfattende studier også av grunnleggende teori - for uten teori er praksis blind. Vi må vite hva vi vil, ha en klar målsetting for kampen for sosialismen. Da kan vi bedre forstå hvilken vei vi må gå og hvilke metoder som skal brukes.

Bare når den allmenne strategi blir klar og entydig i retning av sosialismen, kan vi oppnå noe. I dag finnes ingenting som kan samle de fagorganiserte i partiet. Det eksisterer ingen slik strategi for den faglige kampen som folk på alle slags arbeidsplasser og alle kanter av landet kan være felles om. Alt for mye er overlatt til tilfeldighetene. Og dette hører sjølsagt sammen med den partistruktur og den arbeidsstil vi har i SF. Bare med en fast og effektiv partistruktur som gjør SF til et organ som med full kraft kan settes inn i klassekampen og som derfor er i samsvar med arbeiderklassens interesser, kan vi vinne seire og gå fram mot sosialismen. Vi må slutte å snakke om våre gode hensikter, det er hard kamp som må til.

Kameratslig hilsen Stein K. n
hjelpesarbeider

SF og det tredje standpunkt.

Framleis blir det stundom hevda at SF byggjer på "det tredje standpunkt" eller "det tredje alternativ", nemningar som no er tekne i bruk att i sambar med partiet sitt sy på invasjonen i Tsjekkoslovakia, og som i det siste har vore nytta i polemikk av dei som vil kasta ut SUF og kloyva partiet.

Kva er dette tredje standpunktet? Kva vil det seia i praksis at SF "står på det tredje standpunkt"? Gjeld det utanrikspolitikk, i nanrikspolitikk eller begge delar?

I prinsipp-programmet frå 1962 heiter det: "SF står fram med et nytt alternativ i norsk politikk. Vi vil at Norge skal bryte ut av atomalderens rustningskapp-lop, føre en aktiv fredspolitikk bygd på nøytralitet og avrustning, og stake ut sin egen vei til sosialismen uavhengig av maktblokkene".

Etter at det er slått fast at både DNA og NKP har svikta i kampen for eit sosialistisk Noreg av di politikken deira "i høy grad" blir fastsett av tilhøvet til maktblokkene i vest og aust, slår prinsipp-programmet fast at SF er kome inn i norsk politikk for å "skape fornyelse på grunnlag av de sosialistiske ideene og norsk virkelighet."

Prinsipp-programmet ber tydeleg merke av at partiet vart skipa som eit svar på den kalde krigen. Folk flest rekna motsetninga mellom Sovjet og USA som den viktigaste, og mange såg atomkrig mellom aust og vest som ein akutt fare.

Invasjonen i Tsjekkoslovakia gjekk ut over SF. Meiningsmålinga synte nokså kraftig Tilbakegang. Dei tradisjonelt mest antikommunistiske kreftene i landet fekk atter vind i segla, og lyfte hovudet etter å ha fått nederlag etter nederlag dei siste åra. Det var særleg for SF og kommunistane at invasjonen vart eit sjokk, medan mange borgarlege tydeleg sette pris på at Sovjet no endeleg gav dei "rett". Med sitt tredje alternativ skulle ein likevel ikkje venta at SF var knytt til Sovjet på ein slik måte at det skulle føra til tap av tillit og tilslutnad. Vietnamkrigen har fått USA til å avsløre seg for alt folket som ei imperialistisk undertrykkjingsmakt. Her heime har klasse-samarbeidspolitikken og pampeveldet i LO/DNA blitt meir og meir tydeleg. Prisane aukar meir enn lønene, tempoet og intensiteten i industrien aukar og fører til meir slit og meir stress. I jordbruk, skogbruk og fiske er krisetekna blitt kårare for kvart år som går, og avfolkingspolitikken i utkant-Noreg går ut over fleire og fleire. Alt dette har forandra det politiske klimaet. Det har óg forandra SF. Partiet har i ein viss mon skifta karakter frå internasjonalt fredsparti til norsk sosialistparti.

Kva vil det seia i praksis idag at SF står på "det tredje standpunkt"?

Noko av det viktigaste i utviklinga internasjonalt er den nye rolla Sovjetsamveldet no spelar. I staden for å stå fremst i kampen mot USA-imperialismen har Sovjet fått i stand eit sers venskapeleg samarbeid og stor handel med land som India og med fleire av gor'llaregjeringane i Sør-Amerika. Ved statskuppet i Indonesia i 1965 vart ein million kommunistar drepne av dei reasjonære i landet som kom til makta me hjelp av CIA. Etter dette har Sovjet funne det på sin plass å hjelpa styret i landet med store mengder våpen og anna utstyr. Dette er ikkje noko eieneståande tilfelle.

Midt under Vietnamkrigen har Sovjetleiarane funne det rett å demonstrere "fredeleg sameksistens" og venskap med herskarane i USA. Og som ein kunne venta av dette, hadde alle frå Johnson til Aftenposten og Bratteli etter kvart kome til å sjå på Sovjetleiarane som både rimelege og "realistiske". Dei amerikanske leiarane var varsla for invasjonen i Tsjekkoslovakia og Dean Rusk var den fyrste til å hevda at denne invasjonen ikkje måtte overdimensjonerast.

Etter kvart som dette utvikla seg, vart også SF meir Sovjetvenleg enn før. Ja, partileiinga har tydeleg sett det som ei oppgåve å gå i brodden for å få til større forståing for Sovjet, samstundes med at partiet etter kvart har utvida kontakten med dei fleste land i Aust-Europa.

Under revolusjonsjubileet i Moskva i fjor haust var SF om ikkje det einaste så eitt av dei få parti som var representert utanom kommunistpartia av Moskvatypen. Parlamentarisk leiar Finn Gustavsen og fagleg leiar Gunnar Tønder var med på dei offisielle tilskipingane, og hadde politiske samtalar med presidenten for eit av kamra i det overste Sovjet, Justas Paleckis.

"Det vakte en viss oppmerksomhet" då dei to kom til Moskva, melde NTB, som hevda at møtet med Paleckis vart oppfatta som "et nytt uttrykk for den vekt de sovjetiske ledere legger på besøket og på muligheten for å forbedre forbindelsen med Sosialistisk Folkeparti".

Dette var det tredje standpunkt i 1967.

Nokre andre partikameratar sende ei helsingadresse til 50-årshøgtidinga for Oktoberrevolusjonen. Dei understreka kva revolusjonen og Sovjetstaten har hatt å seia for folk over heile verda og la serleg vekt på den direkte hjelp sovjetfolket gav vårt land under siste krig. Men helsingadressa inneheldt også kritikk fyrst og fremst for samarbeidspolitikken med USA, som undertrykkjer og fører krigar med folk som slåst på liv og død for nasjonal frigjering og sosialisme. Denne resolusjonen som var underskriven av sentralstyret i SUF og sentrale folk i SF som Kjell Bygstad, Ole Kopreitan, Svein Johansen, Arne Byhre, Oddvar Grøder, Magne Skrindo og Hartvig Sætra, skapte ein god del oppstyr.

Sigurd Evensmo rykte ut i Orientering og skreiv:

"Ved sin demonstrasjon kan disse tillitsmennene skape politisk forvirring både innad i partiet og utad, med alvorlige skadevirkninger.

Det er derfor blitt nødvendig å slå fast at en slik generelt Sovjet-fiendtlig holdning ikke er i samsvar med partiets prinsipielle retningslinjer og politikk. På vegne av mange henstiller jeg til landsstyret, som partiets høyeste myndighet mellom landsmøtene, å gjøre det nødvendige avklarende vedtak på sitt møte 18. - 19. november."

Så ille var det blitt å kritisera Sovjet.

Landsstyret hadde eit langt ordskifte om saka, og vedtok at det ikkje var ei oppgave for SF å velja side i konflikten mellom Kina og Sovjet.

Vidare vedtok landsstyret: "I SF's prinsipp-program heter det at SF vil stake ut sin egen veg til sosialismen. Dette har sentralstyrets medlemmer også til enhver tid hatt for øye i sine vedtak og uttalelser". Dette vedtaket vart gjort med 13 mot 12 røyster. Dei 12 med Gustavsen og Løfsnes i brodden, meinte at sentralstyremedlemmer med utgangspunkt i den konkrete saka hadde vike av frå prinsippet om partiet sin eigen veg til sosialismen fordi dei hadde kritisert Sovjet.

Når dei som før hadde gått sterkast inn for det tredje standpunkt no meinte det var avvik frå partilina å ta avstand frå Sovjet, er det grunn til å spørja kva dette standpunktet går ut på. Er det eit standpunkt?

Kva slag prinsipp er det som fører til at dei som står for det og som for nokre år sidan alltid passa på å gå imot kommunistane no var blitt talsmenn for auka tilnærming og sa dei hadde sams ideal med Sovjet-Unionen?

Svaret kan etter mitt syn ikkje bli anna enn at det tredje standpunkt ikkje er noko standpunkt. Så lenge borgarskapet og makthavarane her dreiv og hetsa mot Sovjet, så lenge gjekk det tredje standpunkt ut på å ta avstand frå Sovjet samstundes med at ein tok avstand frå NATO og USA. Men då USA og dei amerikanske lakeiane her i Noreg hadde peika ut Kina som det store og fælslege trugsmålet mot "friheten og demokratiet", og Sovjet vart rekna som ein fredeleg samarbeidspartnar for imperialistane, ja då gjekk også det tredje standpunkt over til å tyda meir tilnærming til Sovjet. Sovjet var no blitt ein representant for det tredje standpunkt" var det likt til.

Det tredje standpunkt gjekk altså ut på å peila inn eit sentrum mellom makthavarane i vest og deira fiendar. Når USA, NATO og dei amerikanske avisene i her i Noreg hadde peika ut ein ny fiende, og fann at den gamle fienden var blitt realistisk og rimeleg, så måtte det tredje standpunkt fylgja etter og slå fast enda sterkare at han var blitt både realistisk og rimeleg, og dertil fredsvenleg.

Kva slag standpunkt er dette? I staden for å analysera faktiske tilhøve seier ein berre ut i lause lufta at det er feil på begge sider, ja endå verre, ein seier

at ein ikkje tek standpunkt for Sovjet eller Kina, og tek i praksis standpunkt for Sovjet.

Slik måtte det gå når det tredje standpunkt skulle gjerast til prinsipp, når ein hadde sett seg føre at ein skulle ha dette standpunktet. Då blir det til at ein i staden for å gå inn på argumentasjonen berre siktar seg inn eit høveleg mellomstandpunkt. Dette er garboisme, og må bli resultatet når det tredje standpunkt skal gjerast til ålment prinsipp.

I ei konkret sak kan sjølsagt eit tredje standpunkt vera på sin plass. Det er rett å gå inn for når begge partane i ein konflikt har feil, men når dette blir eit fastprinsipp, vil det oppheva skiljet mellom rett og gale, og mellom arbeidarklassen og borgarskapet. Til liks med alle andre idealistiske prinsipp som er heva over klassekampen, blir også dette berre eit skalkeskjøl for prinsipployse og opportuniste. Eit dogme som ikkje gjev svar på kva som må gjerast, men som makt-havarane kan slå dei usamde i hovudet med. Det "tredje alternativ" som nå er blitt eit slikt dogme, var eit svar på ein heilt spesiell situasjon. I dag er dette dogmet med og hindrar oss i å ta rette standpunkt både i innanriks- og utanrikspolitikk.

Lenge før okkupasjonen av Tsjekkoslovakia låg det føre nok av analysar og dokumentasjon til å syna at Sovjet hadde slått inn på ein galen veg. Men desse analysane var laga av folk til venstre for Sovjetleiarane, og dermed var det uråd for SF å godta dei. Dei måtte avvisast for dei var granska. I staden skulle partiet tala meir optimistisk enn dei andre om "demokratiseringa" og "liberaliseringa", endå røyndomen bak desse orda var at arbeidsfolk berre har fått mindre å seia. Alt blir satsa på effektivitet og produksjon, med meir makt til bedriftsleiarar og byråkratar, og det nyaste er overgang til marknadskonomi. Slikt kan og skal og må kritiserast. Det kan kritiserast på ein korrekt måte ut frå interessene til arbeidsfolk og ut frå sosialistisk teori. Det kan ikkje kritiserast ut frå eit "tredje standpunkt" som er teke ein gong for alle. På grunn av det uføret partiet på denne måten var kome opp i, vart og kritikken mot Sovjet-invasjonen nokså inkjeseiande. Partiet tok avstand, det var greitt, men kva var grunnlaget? Kvifor var dette gale av Sovjet? Dette sa ikkje resolusjonen noko serleg om. Det vart med moralisering og nokre ord om at kvart land må finne sin veg til sosialismen. Det som måtte vera hovudpoenget, var ikkje med: at sosialismen aldri kan utviklast og haldast oppe utan aktiv oppslutnad frå folket, og då ikkje såleia at ein får folket med på reformer som kjem ovanfrå, med ved at folket sjølv tek makta og ved at partiet heile tida går inn for å gjera arbeidarklassen sitt herredome og arbeidsfolket sin kultur rådande i heile samfunnet.

På dette grunnlaget kunne og burde SF ha kritisert Sovjet og austblokklanda for lenge sidan. I staden vart partiet ståande som det som tok mest feil i vurderinga av Sovjetsamveldet sin politikk. Og slik vil det måtta gå gong etter gong når ein i staden for ein korrekt teori opererer med eit tredje standpunkt fiks ferdig for alle situasjonar.

Ut frå eit tredje standpunkt har det og vore brukt misvisande og uvesentlege argument mot norsk medlemskap i NATO. I staden for å køyre på hovudsaka, sjølvstende for Noreg og den rolla NATO spelar i Portugal, Hellas, Tyrkia, Angola, Mozambique og Vietnam, og den rolla NATO har som forsvarar av kapitalisme og status quo, har mange tytt til det lettvinde argument at Sovjet no var blitt så bra. Sovjet trugar ikkje Noreg, men dette kan ikkje vera noko hovudargument for det har Sovjet aldri gjort, heller ikkje då NATO vart skapt.

Verst blir likevel tredje standpunkt slik somme vil det skal praktiserast i innanrikspolitikken. I Orientering nr. 25 i år hevda Aage Wiik at det er i strid med prinsippprogrammet å plassera SF til venstre for kommunistane i norsk politikk. Reint bortsett frå at NKP ikkje ligg serleg langt til venstre lenger, må ein vel kunna slå fast at det blir noko merkeleg ved "vår eigen veg til sosialismen" om vi i alle situasjonar fyrst skal passe på at vi ikkje ligg for langt til venstre i høve til kommunistane.

"Det tredje standpunkt" er ein abstrakt ide som ikkje tek utgangspunkt i den kampen arbeidarklassen fører. SF må tufta all sin politikk på klassekampen.

- 14 -

Det heiter i prinsippprogrammet at "SF bygger på arbeiderbevegelsens grunnleggende ideer og former dem ut til praktisk politikk i våre dagers verden." Skål vi kunna gjera dette, må vi kvitta oss med dogmet om "det tredje standpunkt", som er ei hindring i den praktiske politikken i dag, og som ikkje har noko som helst å gjera med marxisme eller sosialistisk teori. Meir om det i neste omgang.

ANDERS

EN

XX

DETTE VIL VI UNNGÅ:

"Styret i Akershus SF har behandlet forholdet mellom SF og SUF og vil uttale: SF's prinsippprogram er grunnlaget for partiets politikk og skal fortsatt følges. SUF's landsmøte har fastlagt en politisk plattform som ikkje er forenlig med partiets. Personer som er medlemmer av både SF og SUF må derfor nå ta standpunkt til hvilken organisasjon de vil stå tilsluttet. Uttalelsen ble vedtatt enstemmig av et fulltallig fylkesstyre.

Halvor Skardalsmo
sekretær

Odd Nordheim
formann ... "

(Orientering nr. 36, 1968.)

"Et blikk på Orientering etter dette - og det forrige - landsmøtet i SUF viser også tydelig at det er Orientering og kretser i SF som meget intenst angriper SUF utad, ikke omvendt. Spørsmålet er nå i all enkelthet dette: Skal det provoseres fram en splittelse i partiet - for SF's medlemmer har fått høve til å sette seg inn i og diskutere hva meningsskilnadene dreier seg om, og uten at SF's og SUF's høyeste organer, landsmøtene, har kunnet ta stilling til dette? Det er nå opp til SF's medlemmer og ledende organer å avgjøre dette.

Oslo, 30/9 1968, Sentralstyret i Sosialistisk Ungdomsforbund."

(Orientering nr. 36, 1968.)

KRISE I KAPITALISMEN

Kva er årsakene til dei økonomiske krisene i kapitalismen? Den borgarlege pressa søkjer ikkje etter årsakene, men nøyer seg med sensasjonsoverskrifter om overflatefenomena, krisesymptona. Eit døme på den slags journalistikk såg vi sist under krisa i Frankrike. Då laga dei borgarlege avisene ei rekkje spekulasjonar omkring "stillinga til francen". Det vi kunne lese i avisene, var at francen gjekk ned i kurs. Francen misste med andre ord kjøpekraft overfor f.eks. den tyske marka, det engelske pundet og dollaren. Dollaren vart dyrare når ein skulle kjøpe han med francs. At francen gjekk ned i kurs, var eit uttrykk for at etterspørnaden etter han på valutamarknaden minka. Med journalistane sin språkbruk heitte det då at "francen vart svakka". Men denne "svækkinga" av francen er berre eit symptom på krisa. Skal vi skjønne krisa i Frankrike og alle andre økonomiske kriser innan kapitalismen, må vi sjå litt på mekanismane og vekselvirkningane i det kapitalistiske systemet.

Direksjonen i ei kapitalistisk verksemd prøver å gjere profitten så stor som råd. Dvs.: Leiinga i eit ikkje-monopolistisk tiltak freistar å innstille produksjonsvolumet slik at skilnaden mellom produksjonskostnader og inntekt blir maksimal. Denne maksimeringsmetoden blir kalla kvantumstilpassingsmetoden, og han blir nytta av verksemdar som sjølve ikkje har kontroll over marknadsprisane. Ei stor monopolverksemd syter ofte for langt over halvparten av den totale produksjonen av ei viss vare til ein bestemt marknad. Ei slik verksemd kan bruke både kvantums- og pristilpassing ved maksimering av profitten: Når ei monopolverksemd minkar produksjonsvolumet, kan ho setje opp prisen. Monopolverksemdene innstiller derfor forholdet mellom pris og produksjonsvolum slik at dei oppnår maksimal profitt. Mindre verksemdar som "konkurrerer" på samme marknaden, er ikkje herre over prisen. Om dei set ned produksjonsvolumet (som er svært lite totalt sett), vil ikkje marknadsprisen bli påverka av det. Dei store monopolverksemdene fungerer derfor som "pris-setjarar", og ved at dei kan tilpasse både prisar og produksjonsvolum, oppnår dei større profitt enn små, "konkurrerande" verksemdar som kan tilpasse berre produksjonsvolumet ved profittmaksimeringa.

Produksjonskostnadene til ei verksemd omfattar også lønnsutlegg. Industriherrane er derfor interesserte i å halde lønningane så låge som råd er innan ramma av maksimal profitt. Høge lønningar vil ha ei tendens til å hemme kapitalakkumuleringa. Men lønnsarbeidarane, saman med staten, skaper ein stor del av den totale kjøpekrafta eller den effektive etterspørnaden i samfunnet. Dermed kjem kapitalistane sitt motiv om maksimal profitt - dvs. maksimal kapitalakkumulering - i motsetnad til nødvendigheten av etterspørnad på produkta. Med andre ord: For kvar ein-skild kapitalistisk verksemd er lønningane ein del av produksjonskostnadene, og dermed ein hemsko for kapitalakkumulasjonen. Om ei verksemd aukar lønningane, vil ho altså skjere ned profitten. Av den grunn prøver kapitalistane å halde lønningane lågast råd er. På den andre sida utgjer totalsummen av lønnsutlegg ein avgjerande føresetnad for avsetnad av produkta. Motsetnaden mellom produktivkrefter og produksjonsforhold, mellom produksjonens sosiale karakter og eigedomsrettens private karakter fører såleis til eit gap mellom produksjonskrafta og den effektive etterspørnaden eller konsumkrafta i samfunnet. Alle kriser i det kapitalistiske systemet har djupast sett hatt si rot i denne motsetnaden. I Das Kapital (3. bund, utg. Berlin 1966, s. 501) skreiv Karl Marx:

"Den siste grunn til alle verkelege kriser blir alltid massane si armod og deira avgrensa konsumevne overfor drifta i den kapitalistiske produksjonen til å utvikle produktivkreftene som om berre samfunnet si absolutte konsumevne danner grensa for produktivkreftene."

Det kapitalistiske systemet sin aggressive ekspansjonstrong mot nye råstoffkjelder og nye marknader er eit uttrykk for den same motsetnaden. Større marknader sikrar verksemdene ny avsetnad, og utvinning av billege råstoff med billeg arbeidskraft i koloniane, sikrar høg profitt: Det blir livsviktig for dei store verksemdene å vinne kontroll over råstoffkjeldene. Med monopolkapitalismen vart denne aggressive ekspansjonstrongen sterkt auka.

Mot slutten av 1920-åra førde den indre motsetnaden i monopolkapitalismen til ei omfattande krise: Kapitalistane fekk ikkje avsetnad på produkta sine. Det vart arbeidsløyse og såkalla overkapasitet. Kapasitetsutnyttinga av industrianlegga minka til under 50% både i USA og i Vest-Europa. 13 millionar vart arbeidslause i USA. I alle kapitalistiske industriland vart nær på 30 mill. menneske utan arbeid.

Den engelske økonomen John Maynard Keynes fann ein veg ut av krisa: Staten skulle skape ny kjøpekraft ved å starte ei rekkje offentlege tiltak som kravde produkt frå eller innsats av næringslivet: utbygging av infrastrukturen, bygging av vegar, sjukehus, skular, osv. Næringslivet skulle med andre ord hjelpast på fote att ved ein sterk auke av offentlege investeringar.

Medan nazi-regimet i Tyskland engasjerte storindustrien i ein veldig våpenproduksjon, og dessutan tok til å bygge autobanar, sette Roosevelt-regeringa i verk sin New Deal. Tiltaka til Hitler og Roosevelt verka i same retning på monopolkapitalismen: Dei skapte større effektiv etterspørnad og fekk dermed opp att aktiviteten i næringslivet. Men opprustninga til Hitler hadde lengt sterkare verknad enn Roosevelt sine tiltak: I 1932 var det 28% arbeidsløyse i Tyskland, i 1937 berre 4%, eit tal som blir halde for å vere "normalt" for monopolkapitalismen. I 1932 var det i USA 23% arbeidsløyse og i 1937 framleis heile 14%. Først då den amerikanske kapitalismen sette i gang ein kolossal produksjon av krigsutstyr, kom landet ut av krisa. (Det var i 1940/41.) I 1944 var arbeidsløysa i USA berre 1,2%, det lågaste talet sidan 1906; så låg har ho heller ikkje vore sidan. (Kjelder: Firmin Oules, Economic Planning and Democracy, Pelican 1966, p.49, og Paul Baran/Paul Sweezy, Monopoly Capital, New York 1966, p.232/233.) Også i åra etter siste verdenskrigen har dei offentlege utgiftene til kapitalistisk våpenproduksjon i USA vist seg å vere svært effektive til å auke den effektive etterspørnaden, også for næringar som ikkje driv med våpenproduksjon (f.eks. stål-, aluminium-, og kopparindustrien).

Etter Keynes har systemstrategane lært å bruke statsapparatet til å regulere den kapitalistiske økonomien. Gjennom skatter og trygder prøver staten å oppnå ei delvis inntektsutjamning for å skape så stor effektiv etterspørnad som råd er. På denne måten freistar staten å halde nokonlunde likevekt mellom produksjonskraft og kjøpekraft.

Den statlege intervensjonismen overfor store deler av produksjon og fordeling har dessuten ført med seg at polariseringa mellom bursjoasiet og arbeiderklassen er blitt avløyst av eit storstilt forsøk på å avpolitiserare folket og å intergrere arbeiderklassen i den kapitalistiske "velferdsstaten".

Med det som no er sagt, har vi skaffa oss eit litt bedre grunnlag for å skjønne krisa i Frankrike: I ei årrekke har de Gaulle-regimet støtta dei typiske eksportindustriar i Frankrike og halde tilbake industriar som produserte varer til innanlandsmarknaden. Arbeidarane har vore dårleg lønna. Produksjonskrafta i Frankrike har såleis vore langt større enn konsumkrafta. Kapitalistene har derfor fått høg profitt, og dei har vori svært konkurransesterke på marknadene utanfor Frankrike. Frankrike har i mange år eksportert meir enn landet importerte. Frankrike har såleis akkumulert kapital "på kostnad av" andre land som har hatt større import enn eksport (f.eks. England

og ei tid Vest-Tyskland:) Når kjøpekrafta i Frankrike vart halden så lågt for å skaffa kapitalistane der stor profitt, måtte ho haldast relativt høgre i andre land for at folka i desse landa skulle kunne konsumere importoverskotet frå Frankrike.

Så kom student- og arbeidaroppreisten i mai. Produksjonen i Frankrike stogga i 14 dagar. Regjeringa ottast for revolusjon. For å hindra ei omvelting, innrømma de Gaulle arbeiderane ein lønnsauke på 15%. Denne lønnsauke førde til ein veldig auke av konsumkrafta i Frankrike, og dermed kom eit stort oppsving i importen, serleg frå Vest-Tyskland. På grunn av lønnsauken vart eksportindustriane i Frankrike svekka i konkurransen med industriane i andre land, seleg Italia og Vest-Tyskland. Den franske eksporten gjekk sterkt ned. Valutareservene som Frankrike hadde i utlandet før oppstanden, tok til å minke fort fordi dei måtte brukast til å dekkje Frankrike sitt importoverskot. Det såg ut til at Frankrike skulle ende i same stoda som England: med permanent underskot på betalingsbalansen med utlandet. Samstundes tok det til å svirre rykte om at Vest-Tyskland skulle skrive opp marka for å "jamne ut" konkurranseforholdet til Frankrike. På den måten ville best-tyske varer bli dyrare på utenlandsk marknad, og utenlandske varer ville bli billigare på den tyske marknaden. Då kom spekulantane. Finanssterke folk som sat med francs, kjøpte i første rekkje vest-tyske mark for dei. Francs som på denne måten kom til sentralbanken (Bundesbank) i Vest-Tyskland, vart av tyskarane innveksla i fransk gull: Det tok til å hope seg opp francs i Frankrike samstundes som lageret av framand valuta pluss gull minka faretruande: Francen var komen inn i ei "tillitskrise", han var "svekka".

Så greip den franske regjeringa inn med kontroll av valuta-omsetnaden, eksportsubvensjon, lønnsstopp, hardare skattlegging av lønnstakarane og andre "sparetiltak".

Levestandaren til arbeiderane i Frankrike minkar att. Dei må framleis slite for at dei franske kapitalistane skal få maksimal profitt på eksportvarene sine. Dessutan har krisa i Frankrike på nytt stadfesta at systemstrategene sin tale om ein "stabil" kapitalisme, er den reine bløff.

For å halde ved like "ro og orden" og for å skape ny "stabilitet" i Frankrike, vil herskarane ha bruk for ein sterk hær og eit velutrusta og brutalt politi.

Rune Sl. in
Trondheim

XX

DETTE VIL VI UNNGÅ:

"SUF er ikke organisasjonsmessig direkte knyttet til SF. Likevel bør et brudd med partiets ungdomsorganisasjon markeres med et vedtak. Det kan ganske enkelt gå ut på at landsmøtet ikke betrakter SUF som SFs ungdomsorganisasjon."

Bjørn Skaug i Orientering
nr. 36/68

"For at SF skal bli respektert av arbeidsfolk, er det bare en vei å gå. Og den veien må bety et brudd med SUF."

Ragnar Fjærstrand
formann i Skedsmo SF.
Orientering 36/68

"Men la oss for all del ikke bli sittende lenger med hendene i fanget og la elendigheten overvelde oss. La oss ta kampen opp med SUF om ungdommens tilslutning. Lokallag av SF - i Oslo og ellers i landet: SUF har ikke monopol på de unge!"

Egil Gunneng, Orientering 1

XXXXXXXXXX